

Obsah

1. Úvod a východiska (<i>Davidová E., Uherek Z., Vacková J.</i>)	11
2. Vymezení cílové skupiny – její diferenciacce a zařazení (<i>Davidová E.</i>)	15
2.1 Historický a gnoseologický vznik označení cílové skupiny	15
2.2 Pojmenování Romů z hlediska majoritního obyvatelstva	16
3. Terminologie (<i>Vacková J., Kajanová A., Davidová E., Uherek Z.</i>)	18
3.1 Kvalita života – životní způsob, životní styl	18
3.2 Generace	20
3.3 Sociální vyloučení	21
3.4 Sociální determinanty zdraví	22
4. Metodologie řešení projektu, výběr lokalit a respondentů, realizace terénního výzkumu (<i>Matulay S., Davidová E., Kajanová A., Urban D., Matulayová E.</i>)	23
4.1 Sociální postavení a problematika volby kritérií	24
4.2 Výběr lokalit a souborů respondentů	25
4.3 Realizace terénního výzkumu	30
5. Romské obyvatelstvo v České a Slovenské republice ve vývojových souvislostech	34
5.1 Sociální, etnické a demografické charakteristiky Romů (<i>Davidová E.</i>)	34
5.2 Romská rodina ve vývojových souvislostech (<i>Davidová E., Uherek Z.</i>)	52
5.3 Romská rodina a současné trendy soužití (<i>Uherek Z., Davidová E.</i>)	59
5.4 Současné změny v postavení a roli ženy, muže, mládeže a starších lidí v rámci romské komunity a rodiny	65
5.4.1 Úvod (<i>Davidová E., Matulay S.</i>)	65
5.4.2 Změny v postavení mužů a žen, dětí, mládeže a starších lidí v rámci zkoumaných rodin romské minority (<i>Matulay S., Urban D., Kajanová A.</i>)	67
5.4.3 Další výsledky výzkumného šetření k tématu postavení jednotlivých členů romské rodiny a domácnosti (<i>Urban D., Kajanová A.</i>)	68
5.4.4 Shrnutí	69
5.5 Případová studie – Trebišov (<i>Davidová E., Matulayová E.</i>)	70

6. Zdraví a zdravotní stav Romů	78
6.1 Zdravotní stav romského obyvatelstva v 90. letech 20. století a v současnosti – objektivně z hlediska poskytovatelů zdravotní péče a porovnání s mezinárodním výzkumem „Romská populace a zdraví“ (<i>Nesvadbová L., Elichová M.</i>)	78
6.1.1 Vymezení problematiky	78
6.1.2 Zdravotní stav obyvatelstva	81
6.1.3 Výsledky šetření vývoje zdravotního stavu romské populace	84
6.1.4 Porovnání vybraných výsledků výzkumu GAČR s jinými projekty	91
6.1.5 Závěry a doporučení	96
6.2 Souvislosti mezi vybranými charakteristikami sociální situace a subjektivním vnímáním zdraví u vybraných Romů z České a Slovenské republiky (<i>Vacková J., Velemínský M. sr.</i>)	99
6.2.1 Zjištěné souvislosti mezi vybranými charakteristikami sociální situace a subjektivním vnímáním zdraví	104
6.2.2 Shrnutí a doporučení	106
6.3 Sociální podmínky života vybraných Romů žijících v České republice a jejich vliv na zdraví z pohledu lékaře a respondentů samotných (<i>Vacková J., Velemínský M. sr.</i>)	107
6.3.1 Metodika výzkumu	108
6.3.2 Popis sběru dat (a jeho úskalí)	108
6.3.3 Charakteristika souboru	109
6.3.4 Vzdělání u romských respondentů	111
6.3.5 Ekonomický status	112
6.3.6 Preventivní chování a výskyt onemocnění u Romů	114
6.3.7 Zdravotní stav u vybraných respondentů dle výpovědí lékařů	114
6.3.8 Subjektivní vnímání zdravotního stavu	116
6.3.9 Obezita u Romů	117
6.3.10 Vztah mezi lékařem a jeho pacienty	118
6.3.11 Zjištěné hlavní souvislosti při porovnání výpovědí respondentů a lékařů společně se záznamy z lékařské dokumentace	120
6.4 Sociální a zdravotní politika ČR a SR ve vztahu k etnickým minoritám	123
6.4.1 Problematika sociální a zdravotní politiky ve zkoumaných lokality na Slovensku (<i>Matulayová E.</i>)	124
6.4.2 Zdravotní a sociální péče o romskou menšinu v ČR z hlediska poskytovatelů na příkladu Českých Budějovic (<i>Urban D., Elichová M.</i>)	126

7. Sociální determinanty zdraví	131
7.1 Sociální determinanty zdraví ve vztahu ke zranitelným etnickým skupinám, obecně a speciálně k Romům (<i>Ivanová K.</i>)	131
7.2 Provázanost jednotlivých determinant (<i>Urban D., Kajanová A.</i>)	136
7.3 Děťství v romské rodině ve vztahu ke zdraví romských komunit (<i>Kajanová A.</i>)	138
7.3.1 Případová studie – dětství (<i>Kajanová A.</i>)	140
7.4 Sociální opora ve vztahu ke zdraví romských komunit (<i>Uherek Z., Kajanová A.</i>)	142
7.5 Sociální postavení vybraných Romů v České a Slovenské republice a jeho vliv na zdraví (<i>Vacková J.</i>)	144
7.5.1 Problematika sociální stratifikace a volby kritérií	144
7.5.2 Sociální postavení Romů ve vztahu k dalším charakteristikám	151
7.5.3 Subetnická příslušnost vybraných Romů ve vztahu k dalším kritériím zkoumání	156
7.5.4 Subjektivní vnímání Romů a členů ostatního majoritního obyvatelstva v porovnání se sousedy	157
7.5.5 Sociální postavení Romů a jeho vliv na zdraví	158
7.5.6 Hlavní zjištění v rámci propojení předem stanovené stratifikace s kritérii socioekonomického statusu	159
7.6 Stres ve vztahu ke zdraví romských komunit (<i>Urban D.</i>)	166
7.6.1 Případová studie – stres a sociální opora ve vztahu ke zdraví romských komunit (<i>Urban D.</i>)	168
7.7 Nezaměstnanost u Romů a její vliv na zdraví i vybrané aspekty sociální situace (<i>Vacková J., Velemínský M. sr.</i>)	169
7.7.1 Teoretické vymezení problematiky	169
7.7.2 Nezaměstnanost u Romů a vybraných členů majoritního obyvatelstva v České i Slovenské republice	171
7.7.3 Ekonomické postavení ve vztahu k místu bydliště (lokalitě)	172
7.7.4 Nezaměstnanost ve vztahu ke zdravotnímu stavu (a zdravotní péči)	173
7.7.5 Nezaměstnanost ve vztahu k příjmu, zadluženosti, diskriminaci v zaměstnání a ve vztahu k „době minulé a současné“	174
7.7.6 Nezaměstnanost a její řešení (aktivní úloha respondentů a úřadu práce)	174
7.7.7 Nezaměstnanost a její vliv na rodinu	175
7.7.8 Zjištění hlavní souvislosti v rámci nezaměstnanosti a její vybrané charakteristiky u Romů žijících v ČR a SR	176
7.7.9 Závěry a doporučení	178

7.8 Práce ve vztahu ke zdraví Romů (<i>Urban D., Kajanová A., Matulay S.</i>)	181
7.9 Užívání návykových látek a gamblerství ve vztahu ke zdraví romských komunit (<i>Kajanová A., Urban D.</i>)	182
7.9.1 Případová studie – drogová závislost ve vztahu ke zdraví romských komunit (<i>Kajanová A., Urban D.</i>)	185
7.10 Výživa a způsob stravování ve vztahu ke zdraví romských komunit (<i>Urban D., Kajanová A.</i>)	187
7.10.1 Případová studie – výživa ve vztahu ke zdraví romských komunit (<i>Urban D., Kajanová A.</i>)	189
7.11 Vybrané aspekty sociální exkluze Romů na území ČR a SR (<i>Kajanová A., Urban D., Matulay S.</i>)	190
8. Sociální prostředí a kvalita života Romů na příkladu zkoumaných lokalit v České a Slovenské republice	199
8.1 Vliv prostředí na kvalitu života a zdraví – základní pojmy (<i>Davidová E., Matulay S., Uherek Z.</i>)	199
8.2 Analýzy vybraných zkoumaných lokalit – základní údaje (obyvatelstvo celkové a romské) (<i>Davidová E., Matulay S., Uherek Z.</i>)	202
8.2.1 Bydlení a sociální prostředí – mikroprostředí	203
8.2.2 Bezprostřední okolí bytu, sousedství – mezoprostředí	204
8.2.3 Obec – makroprostředí	205
8.3 Vliv sociálního prostředí a typu osídlení na kvalitu života romského obyvatelstva, jeho postavení a zdravotní stav (<i>Uherek Z., Davidová E.</i>)	210
8.4 Romové ve městě Český Krumlov – případová studie vlivu konkrétního městského prostředí, ve vývojových změnách (<i>Davidová E.</i>)	212
9. Závěry a doporučení (Kolektiv autorů)	222
10. Seznam literatury a použitých zdrojů	228
11. Seznam zkratk	239
12. Rejstřík	240
13. Souhrn	244
14. Summary	246
15. O autorech	249